

Aplikované metody sociální psychologie

Sociální reprezentace
*(aneb vnímání světa mezi
vědou a selským rozumem)*

Úvodem

- Teoretický koncept – **Moscovici**
 - vrací do sociální psychologie konstrukty jako jsou **kultura** a **ideologie**
 - vnímá **individuální zkušenost** jako něco determinovaného a **ovlivňovaného příslušností ke skupině jiných osob**, se kterou sdílí podobné ***názory, zkušenosti, prostředí a jazyk***
 - vidí jedince jako:
 - **produkt společnosti** a jejích vlivů
 - a současně i jako **aktivního činitele**, který společnost aktivně mění

Sociální reprezentace – definice

(Moscovici, 2001)

- Ideje, myšlenky, obrazy a znalosti, které členové skupiny sdílejí. Jedná se o konsensuální světy myšlenek, které jsou skupinově vytvářeny a skupinově komunikovány jako část „společného vědomí“.
- Sociální teorie se odkazují na skladiště sociálních znalostí které lidé sdílejí v podobě implicitních teorií sociálního světa a jsou složeny z pojmů i obrazů.

Základní princip - sdílení

- Sociální reprezentace jsou sdíleny na nejrůznějších úrovních:
 - **od** dominantních struktur na úrovni společnosti
 - **po** specifické obsahy sdílené malými podskupinami v rámci malých sociálních skupin.

Vytváření sociálních reprezentací (1)

□ Kotvení

- Způsob, jakým se zařazují neznámé objekty a stimuly do existující zásobárny známých a kulturně dostupných kategorií. Jedná se vždy o porovnávání „neznámého, nového“ se známým modelem a dochází k vyhledávání podobností s modelem a případně k úpravám nového, aby podobnost s modelem byla větší.
- Zařazením a pojmenováním nového objektu jsme mu schopni nejen porozumět, ale jsme schopni ho i hodnotit.

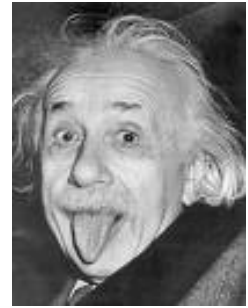
Vytváření sociálních reprezentací (2)

□ **Objektifikace**

- Proces, kterým neznámé abstraktní obrazy a ideje transformujeme do podoby konkrétní reality uchopitelné prostřednictvím jednoduchého („selského“ ;) myšlení.
- Jedná se přirozenou tendenci lidského myšlení zjednodušovat komplexní informaci na jádro či „figurativní jádro“ obrazových i kognitivních elementů.
- Způsobuje intuitivní a nepřesné chápání složitých problémů běžnou populací, která si neuvědomuje rozdíl mezi „známostí“ daného pojmu a plným porozuměním.

Příklady procesů objektivikace

- **personifikace znalostí**
 - („šílený vědec“; „reforma školy je Kotásek“).
- **figurace**, kdy je abstraktní a složitá informace nahrazována metaforou, která je jednodušší a konkrétnější
 - („když to smrdí, je to chemie“).
- **ontologizování** je proces, ve kterém abstraktní konstrukt dostává reálný fyzický rozměr
 - („věda to jsou ty křivule a výbuchy“).

Žijeme ve dvojí realitě

- tzv. **reifikovaný svět** – svět vědy
 - *V reifikovaném světě se orientujeme prostřednictvím racionálních pochodů, zákonů vědy, experimentů a teorií.*
- tzv. **konsensuální svět** - svět naivních a implicitních teorií (selský rozum; common sense)
 - *Svět běžné každodenní zkušenosti a konstrukty v něm používané mají za úkol usnadňovat naši orientaci ve světě.*

Sociální reprezentace - souhrn

- **organizované, koherentní, sociálně sdílené sady znalostí o objektu či o skupině objektů.** V této konceptualizaci je implicitně přítomna i jejich struktura – sada znalostí která sestavuje reprezentaci z mnoha elementů, přičemž některé z nich jsou více důležité z hlediska utváření reprezentace, než jiné.
- Abric (1973) je označil jako **centrální jádro a periferie sociální reprezentace.**
 - Centrální jádro je z hlediska utváření reprezentace podmínkou nutnou, zároveň představuje i základ pro generativitu, tvorbu nových reprezentací. V případě, že se změní jádro, mění se i celá reprezentace.
 - Dynamismus změny reprezentace je vysvětlován nesourodostí v jádře reprezentace, které bývají vázány na další. Tyto neslučitelné elementy jsou označovány jako **témata**.

Příklady výzkumů v ČR

- *Způsob uvažování o problému výrazně ovlivňuje běžnou, rutinní činnost.*
 - *Sociální reprezentace pojmu demokracie.*
 - *Sociální reprezentace duševně nemocného u studentů psychologie.*
 - *Sociální reprezentace smrti u pracovníků onkologického oddělení.*
 - *Sociální reprezentace dětství.*
 - *Sociální prezentace sociálních problémů klientů oddělení péče o rodinu a děti.*

Literatura

- HAYESOVÁ, Nicky. *Základy sociální psychologie*. Praha: Portál, 1998. 164 s. ISBN 80-7178-198-3